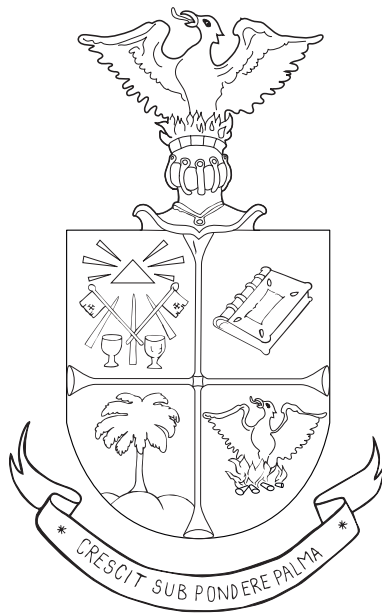

Glossa Iuridica

XI. évfolyam, 1-2. szám

Budapest, 2024

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor,
Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István,
Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

ISSN 2064-6887

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

PAPOK KIRÁLYSÁGA, KIRÁLYI PAPSÁG, SZENT NEMZETSÉG?¹

BALOGH RÓBERT

munkatárs (KRE-BTK Romológia Kutatóintézet)

Absztrakt

Tanulmányunk egy igen régi problémára reflektál, elsősorban nyelvészeti szempontból. Ám ezek a látszólagosan teoretikus kérdések egy igen fontos gyakorlati kérdésre is ráirányítják a figyelmünket. Mégpedig arra, hogy a Biblia és egyház értelmezésünk alapján hogyan látjuk a saját keresztyén közösségeinket Isten igéjének mérlegén. Felületesen vizsgálva ugyanis a tanulmányban is tárgyalt ószövetségi kérdéskört, olybá tűnhet mintha az Ószövetség alapvetően egy bezárkózó, exkluzív hozzáállással rendelkezne. Viszont tanulmányunk fő célja, hogy arra hívja fel a figyelmet, hogy az identitásában megerősödő, JHVH-val szövetségre lépő Izrael önértelmezésében is megtalálható az a fajta mediátori szerep, amelyre Isten az egyházat is hívta: felmutatni arra az Istenre, akit követünk, és a közösség Istennel való kapcsolata által vonzóvá tehetjük ezt a kapcsolatot mások számára is. Itt válik egy elméleti kérdés nagyon is gyakorlativá, egy nyelvészeti probléma pedig közösséget formáló erővé.

Kulcsszavak: papok királysága, szent nemzetség, exkluzivitás, misszió, cigánymisszió

A KINGDOM OF PRIESTHOOD, A ROYAL PRIESTHOOD, A HOLY NATION?

Abstract

Our paper reflects upon an Old Testament linguistic problem. Although it seems a theoretical issue, these questions rather should lead the Church to investigate this problem from a practical point of view. More precisely, how does the Church define herself according to the Word of God? This question needs to be arise because at first appearance it could seem that the Hebrew

---

1 A tanulmány a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely által elindított, *A cigányság helyzete Magyarországon és Európában 50 év múlva* című, a Károli Gáspár Református Egyetem által 2022 és 2024 között finanszírozott kutatás keretében készült el.

Bible has an exclusivist and closed attitude towards non-Jewish people. Our study is aiming to explore Ancient Israel's self-identity as a mediator that was based on their covenant with JHWH. Their obligation was to show up the blessing of this relationship for others. Similarly, the Christian Church is called be witness and to invite people into this fruitful tie. In that sense, a theoretical linguistic issue could turn to a shaping force in the society.

Keywords: royal priesthood, holy nation, exclusivism, mission, Roma mission

1. Bevezető gondolatok

A tanulmány címében felvetett probléma egy manapság is igencsak releváns kérdés felé vezet minket: Hogyan és mi módon tölthet be Izrael egész népe papi szerepet, illetve a szent nép volta értelmezhető-e inkluzív módon az Ószövetség tekintetében? Amennyiben igen, azt centripetálisan, avagy centrifugálisan értelmezte önmagára Izrael az ókorban? Természetesen megnyugtató válaszokat ezekre a kérdésekre nem lehet adni, azt viszont mindenképpen figyelembe kell venni, hogy különösen a Zsoltárok könyvében, ám a prófétai irodalomban is megjelenő *Völkerwallfahrt*, azaz a népek Sionhoz történő eszkhatologikus elzarándoklása nagyon prominens helyet foglal el az Ószövetségben. Ezen gondolatmenet pedig leegyszerűsítve olybá tűnhet, mintha Izrael mindezt úgy értelmezte volna önmagára, hogy a népek fognak eljönni hozzá, és csatlakozni Izraelhez.²

Számtalan kérdés merülhet és merül is fel a témában, azt viszont szükséges látnunk, hogy a probléma lényege ott húzódik már az Exodusban is: Vajon Izrael választott volta azt jelenti-e, hogy olyan szerepet tölt be JHVH előtt, mely „különlegesebb” helyet jelent, mint más népek esetében?³

Mindezekkel a nyitott kérdésekkel együtt tegyünk egy rövid kitekintést arra, hogy a vizsgált kifejezés milyen fordítási lehetőségeket, alternatívákat, és természetesen ebből adódó problémákat, illetve megoldásokat kínál.

---

2 Ezen a ponton nagyon fontos megjegyezni, hogy Pál apostolt is nagyon erősen foglalkoztatja a kérdés, elég, ha megnézzük a Róm 9-11. részeket, ám hasonlóképpen utalhatunk az Ap.Csel. 17. részére is.

3 „Végezetül pedig, Izrael népe az elsődleges élvezője Isten áldásainak, avagy Isten minden ember számára megígérte, hogy egyenlőképpen fogja őket megáldani legyenek bár zsidók vagy pogányok? Isten arra választott ki egy népet, hogy különleges helyet foglaljanak el majd az Isten uralma alatt, vagy meg fogják osztani áldott voltukat és szerepüket más népekkel is?” – teszi fel a kérdést Michael A. Grisanti, és nem véletlenül. Ld. GRISANTI, M. A.: *Israel's Mission to the Nations in Isaiah 40-55. TMSJ*, 1998, 9 (1), 43.

2. Fordítási nehézségek

Már önmagában a kifejezés, תַּכְלֵמֵי מִיַּדְּיָהּ, fordítása is problémás, ugyanis több helyes alternatíva is adódik, amikor mindezt magyarul szeretnénk visszaadni: „*papok királysága*”, „*királyi papság*”, „*papok, királyok*”. Mint ahogyan a szöveg kontextusa, és szintaktikai felépítése is jelzi, itt egy olyan JHVH-tól származó deklarációval állunk szemben, és állt szemben Izrael, aminek az intencióiban azt is megtaláljuk, hogy a nép Istené, és mint ilyen, szeretné, ha betöltené papi funkcióját.⁴

A qumráni Exodus szövegek nem tartalmazzák a kifejezést, ám a 4Q4 504 4.10 dokumentum idézi, mely talán egy proto-masszoréta szöveget feltételez maga mögött. Maga az idézet egyébként egy imádságban szerepel, mely hálát ad azokért az átélt szabadításokért, melyet a teljes közösség megtapasztalhatott az Exodus során.⁵

Amennyiben az ókori fordításokra tekintünk, azt figyelhetjük meg, hogy a fordítások önmagukban hordozzák a szöveg interpretációját, melyet egyébként az 1Pét 2,9 is követ.⁶ Az ókori fordításokat áttekintve két nagy fordítási és/ vagy interpretációs hagyományt láthatunk: az első mindkét héber kifejezést önállóan és konkrétan adja vissza; királyok, papok.⁷ A másik fordítási hagyomány a héber kifejezések közötti konstruktivitást és melléknévi szerepüket helyezi előtérbe.⁸

4 Fontos megjegyeznünk azt is, hogy mintha a szövetségekötési formulának („Ti népem lesztok, én pedig Istenetek”) egy rövidebb verziójával vezetné be JHVH ezt a verset. Vagyis csak és kizárólag a szövetség keretein belül értelmezhető Izrael papi szerepe. Részletesebben ld.: DAVIES, J.: *A Royal Priesthood: Literary and Intertextual Perspectives on an Image of Israel in Exodus 19.6*. The Library of Hebrew Bible/Old Testament Studies, 395, New York, London, T&T Clark, Continuum Imprint, 2004, 60-62.

5 MARTINEZ, F. G. – TIGCHELAAR, E. J. C.: *The Dead Sea Scrolls Study Edition*. (Vol. 2.), Leiden, Brill, 1999, 1010. A szerzőpáros azért is feltételezi joggal, hogy ez eredetileg is a proto-masszoréta szöveg része lehetett, mivel ez a kifejezés ebben a formában csak és kizárólag az Ex 19,6-ban szerepel, így valószínűsíthetően az idézet is onnan kell, hogy származzon.

6 Gondolunk itt elsősorban a LXX-ben szereplő βασιλειον ιεράτευμα kifejezésre, melyet „királyi papság” -ként fordíthatunk leginkább. Nagyon fontos viszont megjegyeznünk, hogy a Jub 16, 18 ebben a formában adja vissza a szöveg jelentését: „S lesztok nekem királyság, papság”. Nem kevésbé érdekes, hogy a Jel 20,6 is ezen a vonalon halad tovább, és a feltámadásban részesedő embert is ebben a kontextusban látja.

7 Ld.: Symmachus, Theodotion, Peshitta, Syro-hexapla, a Targumok és részben a LXX, valamint a Jelenések könyvének bizonyos szakaszai.

8 Aquila fordítása, valamint a Vulgata is ilyennek tekinthető.

A modern kutatók számára az is kérdés, hogy a két kifejezés: תְּכַלְמַת מִיְיָ וְגִישׁוֹרָךְ egyútt értelmezendő-e, azok eredeti intencióiban is.⁹ Vajon együttesen utalnak-e Izraelre, mint egészre, vagy alcsoportokra bontva értelmezendő? Absolutus vagy constructus formában áll-e a תְּכַלְמַת? Mindezek alapján többféleképpen fordítható a vizsgált kifejezés: „egy papokból álló királyság”, „egy királyság melynek papsága van”, „egy nép, mely kollektív papi feladatokkal rendelkezik”, „egy királyság, melyet a papok irányítanak¹⁰”, avagy egy olyan nép, amely Isten számára van elkülönítve, s akik az egyetlenek, akiknek joguk van JHVH oltárához járulni.¹¹

Véleményem szerint M. Buber – F. Rosenzweig német nyelvű bibliafordításában¹² szereplő „*ein Königsbereich von Priestern*” fordítása javaslata a leginkább elfogadható, mivel magában hordozza a héber piktogrammatikus jelentés árnyalatait, valamint erős teológiai üzenetet is hordoz, méghozzá az *Imago Dei* Ókori-Keleti értelmében, s a modern rendszeres teológiai értelemben is, mégpedig a következőképpen: Izrael mint választott nép egyfajta útjelzőként jelöli (*bereich*) az Isten rendjének a megvalósulását, ami által az Istent még nem ismerő népek megláthatják a JHVH-Izrael kapcsolat gyümölcsöző voltát, megismerhetik magát az Örökkévalót. Ráadásul a szöveg kontextusában Izraelre ez az idézet olyan formában érvényes, amennyire látja, hogy mindez csak JHVH szabadításának köszönhető, aki az Exodus során maga hozta fel őket Egyiptomból.¹³

Természetszerűleg merül fel a kérdés, hogy hogyan valósulhatott meg mindez? A régebbi deuteronomisztikus szövegekben a testvériség kihangsúlyozását látjuk, melynek gyakorlását Isten elvárja Izraeltől mások felé,

9 Lehetséges, hogy egymás *parallelismus membrorumai*-ként állnak előttünk, mint ahogyan az is, hogy nagyobb teológiai távlatokban gondolkodva, a Sinai hegyi szövetségkötés az Ábrahámnak tett ígéret (Gen 12,2) beteljesedése ebben a formában, annak eszkatologikus távlataiban. GENTRY, P. J.: The Covenant at Sinai. *Southern Baptist Journal of Theology*, 2008, 12 (3), 46-48. A szerző kiváló összefoglalást is nyújt a „szent” kifejezés értelmezéséről, melyet leginkább „odaszentel” értelemben használ a héber szöveg, semmint az elkülönített értelmében.

10 Erre vonatkozó vélemények és elméletek természetesen születtek már a kutatás történetében. Kitűnő összefoglalásként ld.: MARTIN-ACHARD, R.: *A Light to the Nations. A Study of the Old Testament Conception of Israel's Mission to the World*. Edinburgh and London, Oliver and Boyd, 1962, 38-39.

11 DAVIES i. m. 68-69.

12 BUBER, Martin – ROSENZWEIG, Franz: *Die Schrift. Aus dem Hebräischen verdeutscht*. 4 Bände (Taschenbuch), Deutsche Bibelgesellschaft, 1. Auflage, 1992.

13 Ld. még: DAVIES i. m. 70-72.; KAISER, W.: *Mission in the Old Testament. Israel as a light to the Nations*. Ada, MI, Baker Academic, 2012, 22-24.

valamint azt is, hogy minden külső hatástól és befolyástól mentesen tartsa magát a vallási előírásokhoz.¹⁴ Az Ex 19-ben Izrael papok királyságává van nyilvánítva. Azaz egy olyan királyság, aminek Isten a királya és minden egyes tagja pap, kivétel nélkül, mely feltételezi, hogy közvetlen kapcsolatban állhatnak Istennel. Mindez nem negligálja a papság szerepét Izraelben, hanem csak korlátozza azok szerepét, akik hálával tartoznak elsősorban Isten iránt, másrészt a közösség szolgálatában kell, hogy álljanak, ám nincsen különleges mediátori szerepük.¹⁵ Az Ex 19,6 legfőbb paralleljeként az Ézs 61,5 kk-t szokták emlegetni, amely az Ézs 60-ra alapozva azt vízionálja, hogy az idegen népek eljönnek és megtalálják a helyüket a földművesek között, Izrael szolgálatában. Következésképpen tehát Izrael fiai fel lesznek szabadítva a papi szolgálatukra, vagyis papoknak, Isten szolgálóinak fognak nevezeteni. Az Ex 19. és 24. részei között meglévő, a témát érintő különbségek ellenére azt látjuk, hogy ugyanazt a témát járják körül, nevezetesen, hogy Izraelnek speciális kapcsolata van JHVH-val, méghozzá papi funkciójában, ráadásul mindkét szöveg valószínűleg még fogság előtti lehet.

A harmadik kifejezés, melyet az Exodus JHVH és Izrael kapcsolatának leírására használ a אֲדֹנָי, melyet „tulajdonnak, osztályrésznek” lehetne fordítani. Az Ószövetségben mindössze nyolc alkalommal találkozhatunk a kifejezéssel, ám az ókori-keleten jócskán találunk paralleleket, különösen is Mezopotámia-ban és Ugaritban. Ami nagyban segítheti az értelmezésünket, ha tudjuk, hogy ez a kifejezés nem általános értelemben jelentett tulajdont, sokkal inkább olyan, személyes kincsnek nevezhető, amely közvetlenül a királyhoz kapcsolódik. Ebben az értelemben tehát Izrael úgy és olyan értelemben a teljesen szuverén JHVH tulajdona, melyben Izrael pusztá létét köszönheti JHVH-nak. Márpedig, ha ebben az értelemben értelmezi önmagát az ókori Izrael, akkor semmiképpen nem a bezárkózás, vagy az önhietség aspektusa kell, hogy meghatározza önértelmezésüket, és az Ószövetség értelmezésünket sem.¹⁶

---

14 Különösen is ld. Dt 7. részét!

15 A mediátori szerep, illetve, hogy Mózes lehetett-e az, régóta vita tárgyát képezi. M. Noth szerint egyértelműen nem, konzervatívabb oldalról viszont Jeong egyértelműen kiáll a mózesi mediátori szerep mellett. Utóbbi kutató kutatástörténeti kitekintése is megfontolásra érdemes. Ld.: JEONG, K. J.: *Biblical Theology: Covenants and the Kingdom of God in Redemptive History*. Eugene, Oregon, Wipf and Stock, 2017, 87-88.

16 Igen könnyen válnak félreérthetővé az ószövetségi kijelentések, ha nem abban a kontextusban vizsgáljuk őket, amelyben születtek. Ha a 21. századi keresztyén nézőpontunkból és missziói értelmezésünk felől közelítünk, olybá tűnhet, mintha az ókori Izrael egy bezárkózó, másokat elutasító vallás és társadalom lett volna. Ám egy politeista világban a monolatriát, később a monoteizmust gyakorolni teljesen mást jelentett,

3. Összegzés

A tanulmány összefoglalóként elmondhatjuk, hogy Izrael papi szerepének, szent nemzetként való megélése egy jövő felé mutató ígéret, melynek azonban valósággá kellett válnia Izrael életében, önértelmezésében, Isten felé való fordulásában, valamint a más népekhez való hozzáállásában is. Következésképpen megállapíthatjuk tehát, hogy Izrael papi szerepe, a szöveg fordításával és értelmezésével kapcsolatos nehézségek ellenére tartalmaz olyan inkluzív interpretációs lehetőségeket, melyek missziológiai szempontból is relevánsnak tekinthetők, illetve szükséges tekintenünk egyházi és gyülekezeti szempontból is. Hiszen Izrael legfőbb feladata az volt, hogy ők maguk váljanak jellé ebben a világban, és JHVH-val való kapcsolatuk által Isten dicsőségére mutassák fel ezeket a jeleket, illetve tegyék ezt a nagyon szoros kapcsolatot vonzóvá mások számára is. Mindez pedig a cigánymisszió számára is megkerülhetetlen kérdés, hiszen Isten erre a típusú követésre hív mindannyinkat, romákat és nem-romákat egyaránt, hogy együtt mutassunk fel az ő dicsőségére.¹⁷

---

mint manapság. Véleményem szerint a fent taglalt problémákat is ezen a szemüvegen keresztül érdemes vizsgálni. Ld. még: MEYERS, C.: *Exodus (New Cambridge Bible Commentary)*. Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 145-146.

17 Ennek kapcsán ld. még: JEREMIAS, J.: *Theologie des Alten Testaments - Grundrisse zum Alten Testament*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2016, 360-370.